

Zaterdag 16 januari 1915 – ochtendeditie

De Belgische regering en de uitgeweken Belgen.

Londen, 15 januari. Naar de Daily Telegraph uit Havre verneemt, heeft de Belgische regering donderdag besloten alle ongehuwde jongemannen tussen 18 en 30 jaar op te roepen. Zij die geen militaire dienst wensen te verrichten, zullen voor nuttige openbare werken worden gebezigd. Eenieder zal binnen drie dagen een verklaring hebben af te leggen voor de consul van de plaats waar hij zich bevindt en bij gebreke daarvan in verzuim worden gesteld en dienovereenkomstig behandeld door de gendarmerie.

Volgens de Indépendance belge zal het Belgische leger weer op een sterkte van honderdduizend man worden gebracht.

Een onzer oorlogscorrespondenten schrijft ons:

Van Duitse zijde is gemeld, dat Veurne ontruimd is door de bewoners en de Belgische generale staf er zich uit heeft teruggetrokken, uit vrees voor de Duitse vliegers. Verder, dat de stad door de Belgen alleen zal verdedigd worden, omdat ze een belangrijk strategisch punt vormt.

Dit bericht is van alle grond ontbloot. De stad heeft vrijwel niets geleden; men moet zoeken om er beschadigde huizen te vinden. De bevolking is er gebleven en het leven is er vrijwel normaal. Waar het Belgische hoofdkwartier zich thans bevindt kan natuurlijk niet worden gemeld, maar van een verplaatsing van het hoofdkwartier uit vrees voor Duitse vliegers is geen sprake, evenmin als van een aanval der Duitsers op deze stad. Eer zulk een aanval mogelijk zou zijn, zou er nog heel veel moeten veranderen in de algemene toestand.

De Belgische linies bevinden zich namelijk ver ten noorden van de stad.

Een grappig grensincident.

Men schrijft aan de Tijd:

Dezer dagen circuleerde in de bladen een bericht uit Het Volk, waarbij een grappig geval werd verteld van een echtpaar, dat aan de grens te Cranendonck niet kon bewijzen, dat het man en vrouw was, terwijl ook de trouwringen geen inscripties bevatten. De Duitse officier nam er toen genoeg mee, dat het echtpaar het bewijs zou leveren, door elkaar een zoen te geven.

Maar iets heel anders overkwam dezer dagen een Hagenaar, zoals de man zeer smakelijk vertelde. Hij moest een tijdje geleden voor zaken België in. Voorzien van de nodige passen en schrifturen toog hij met goede moed op reis. Daar hij echter in de krantenberichten herhaaldelijk gelezen had, dat er in België onder het Duits bestuur haast nergens meer volop mondvoorraad was en daardoor vreesde, dat hij wellicht voor zijn goede centen in een hotel van de plaats, waar hij moest zijn en minstens een dag moest vertoeven, geen eten zou kunnen kopen, besloot hij in zijn reisvalies een paar van de bekende bussen sportconserven mee te nemen.

Bij de Duitse wacht gekomen en zich van geen kwaad bewust, toonde hij zijn passen. Alles in orde. Maar hij werd toch aan een streng onderzoek onderworpen en van top tot teen gevisiteerd.

Niets verdachts werd op hem gevonden. Maar daar kwam zijn valiesje aan de beurt.

Nauwelijks had de Feldwebel de bussen ontdekt of zijn gelaat betrok en nam een gevaarlijke plooi aan. Hij commandeerde onze Hagenaar

twee passen en nogmaals twee passen achterwaarts te doen, waaraan deze onmiddellijk gevolg gaf, wel wetend dat de Duitsers niet met zich laten sollen.

Toen werden door de Feldwebel een paar militairen gerekwireerd en uit het fluisterend gesprek, dat door de Duitsers werd gevoerd, ving de Hagenaar zoveel op, dat ze het hadden over ... bommen, terwijl de Feldwebel daarbij zeer gewichtige blikken wierp op het valies, dat hij de soldaten aanwees.

Daar de Hagenaar herhaaldelijk op zeer verdachte wijze door de drie paar ogen der militairen van top tot teen werd opgenomen, ogen, die nu juist niet al te vriendelijk meer keken, begon hij het wel enigszins benauwd te krijgen en hij dacht reeds aan een kogel. Hij begreep echter nog niet juist, waarover het ging.

Heel voorzichtig werden de bussen uit het valies genomen en van alle kanten bekeken. Het Hollands, dat er op stond, was de Duitser te geleerd en met de grootste omzichtigheid werden de blikken op een afstand in het gras gelegd.

Toen kwam de Hagenaar aan de beurt. De Feldwebel, geassisteerd door de beide militairen, onderwierp hem aan een scherp verhoor, waarvan vooral de verdachte bussen het onderwerp vormden. Al spoedig bemerkte hij, dat men ze inderdaad beschouwde als gevaarlijke projectielen.

De verklaring, die hij omtrent de bussen gaf, stemde de Duitsers niet tot gerustheid en de Hagenaar had de proef op de som te leveren, of hetgeen hij zegde wel overeenkomstig de waarheid was. Met de revolver in de hand gelastte hem de Feldwebel een der blikken klaar te maken op de wijze, zoals hij er de verklaring van had gegeven.

Zeer op zijn gemak, ondanks het hem dreigende wapen, begon onze zegsman de proeven van zijn kookkunst af te leggen. Met de sleutel, die bij de blikken hoorde, stak hij de drie gaatjes in de bodem en zette het ding toen op zijn kop. Weldra begon het water op de ongebluste kalk te werken en na een klein kwartiertje was het maal klaar en vertoonde hij het aan de militairen. Maar daarmee waren ze nog niet tevreden en hem werd gelast er van te eten. De bus bevatte kippenragout en de Hagenaar nam er een smakelijke hap van.

Toen stak de Feldwebel zijn revolver weg en nam er ook een hap van ... Hm, hm, dass schmeckt. En smullend en smakkend met de lippen peuzelde hij de hele bus leeg.

Maar het kon wel een truc zijn van de Hollander en de tweede bus kon wel een echte bom zijn. Donnerwetter, im Kriegszeit kann man nichts vertrauen."

Ook de tweede bus moest het lot van de vorige ondergaan, en weldra stond het tweede maal, thans zuurkool, spek en worst, te pruttelen. Ook hiervan mocht de Hagenaar een hapje proeven en toen kwamen de twee kameraden van de Feldwebel aan de beurt. De eerste nam een flinke vork vol en bracht ze gretig naar zijn mond.

"Ha, Michel" zegde hij tot zijn kameraad, "das ist Sauerkraut mit Schweinefleisch". En meesmuilend reikte hij zijn kameraad de vork over. Beurtelings namen de beide landstroomsoldaten de vork ter hand en maakten de bus helemaal soldaat.

"Junge, Junge, das sind gute Bomben", lachte het drietal, en het valies werd nogmaals aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen, of er misschien nog meer van die gevaarlijke projectielen in geborgen zaten.

"Nichts mehr" was het teleurstellend bericht.

Zeer vriendelijk maakten de Duitsers hun excuus, dat ze “ein so guten Holländer so verdächtigt hatten.”

De vriendelijkheid was echter niet wederkering, want onze Hagenaar has zijn smakelijke voorraad met de ogen naar de Duitse magen zien verhuizen.

“Ik had er op dat ogenblik zoveel spijt van als haren op mijn hoofd” besloot hij, “dat ik niet in plaats van zo’n fijne bussen sportconserven een traditionele Haagse houten ham had meegenomen op reis. Mijn vrouw had de onze thuis nog pas zo prachtig opnieuw laten opknappen door de verver.

Zaterdag 16 januari 1915 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

Door tussenkomst van de commissarissen der koningin is, zo meldt het Nieuws van de Dag, aan de burgemeesters verzocht, spoedige mededeling, of zich in de gemeente thans Belgische vluchtelingen bevinden, die na uit ons land naar Engeland te zijn vertrokken, van daar zijn teruggekomen naar Nederland en, zo ja, hoeveel. Verder, of er zich onder bovenbedoelde vluchtelingen personen bevinden, die in Engeland voor de militaire dienst zijn afgekeurd, en zo ja, hoeveel.

Bij beschikking van de minister van binnenlandse zaken zijn 10 uitgeweken Belgische studenten toegelaten tot het kosteloos volgen van de lessen aan de Technische Hogeschool te Delft.

Morgen gaan er per extratrein van Nunspeet 130 en dinsdag 400 Belgische vluchtelingen naar Hoek van Holland, om verder per boot van de Great Eastern naar Engeland te reizen.

De regeringscommissaris in het vluchtoord te Nunspeet, dr. Hendrik Muller, heeft tot adjunct-regeringscommissaris aangesteld de 1^e luitenant-kwartiermeester van het leger hier te lande Sytse Nijdam, die van den beginne af aan bij hem gedetacheerd is geweest.

Van het westelijk gevechtsterrein.

Berlijn, 16 januari. Ambtelijke mededeling van hedenochtend uit het grote hoofdkwartier:

In de streek van Nieuwpoort zijn slechts artilleriegevechten geleverd.

De Duitsers in België.

Sluis, 16 januari. Vanmorgen sprak ik iemand, die zojuist uit Oostende was gekomen. Wij ontmoeten hier mensen uit allerlei gebieden van België, maar Oostende scheen nu toch wel van de wereld afgesloten. Ik mag u echter niet de verwonderlijke reisavonturen oververtellen, waaraan hij zich heeft moeten blootstellen, om eindelijk in de nacht, sluipend over smokkelaarspaadjes en soms tot aan het middel door moerassen wadend, de Duitse grenswacht toch te verschalken en op Nederlands gebied in veiligheid te komen. Maar wel gaf hij mij verlof om u de volgende bijzonderheden te verhalen uit de benarde stad waar hij woont, zo dicht gelegen bij het front.

Het leven in Oostende is voor de bewoners zeer zorgelijk geworden, vooral door de schaarste van voedingsmiddelen. Het rundvlees is er op. Maar van de Duitsers kunnen de mensen al voor twintig frank de arme gewonde paarden kopen om ze te slachten. Wat deze zielige dieren daar lijden aan de IJzer, met de soldaten mee, ook als ze niet gewond worden! De bevolking van de vroeger zo weelderige badplaats krijgt daarvan de droevigste taferelen te zien. Telkens weer voeren de Duitsers er de eindeloos lange transporten van vaak zo'n vijfhonderd stuks binnen, kreupel, met gezwollen poten, stijf

geworden door het leven in de moerassige bodem, om er door de paardenartsen te worden behandeld. Mijn Belgische zegsman verklaarde, dat men nog eerder went aan het ellendige schouwspel van de konvoeien gewonde soldaten, dan aan de rampzalige processies van deze gedweë paarden.

Verder is er geen groente meer te krijgen, nauwelijks wat koffie, geen thee, en haast geen bier, omdat de Duitsers hierop vrijwel uitsluitend beslag gelegd hebben. De steenkool is lang verbruikt. De gasfabriek staat dus stil en de kleine voorraad cokes is heel duur. 's Avonds na zes uur mag nergens meer licht branden. In tal van huizen trekken de bewoners zich dan maar terug in de kelders, omdat de Duitse bezetting alle vertrekken voor zich heeft verlangd, zegt hij. Aan de Zuiderlaan alleen zijn enige duizenden Duitse soldaten, Landstormmannen, marinematrozen ingekwartierd.

Mariakerke, tegen Oostende aan, mag door het publiek niet worden betreden. Daar is, om de nieuwsgierigen te waarschuwen, een grote Duitse vlag uitgespannen. Niet alleen omdat men er voortdurend bezig is loopgrachten te graven, aan welk werk de Belgische arbeiders verplicht zijn deel te nemen tegen een dagloon van drie mark en ook niet omdat de dijk daarheen met ruim zestig kanonnen bezet is. Maar tussen Mariakerke en Middelkerke worden langs de duinen onafgebroken de gruwzaam opgezwollen lijken begraven van gesneuvelde Duitse soldaten, die in de IJzer zijn verdronken, of waarvan de aarde is weggespoeld in de drassige grond van hun oorspronkelijke graven daar overal in de omtrek. Mijn zegsman beweerde, dat een menigte van uit Duitse gevangenen daarheen gevoerde veroordeelden met hun kaalgeschoren kruinen de macabere arbeid, dag en nacht voort, in talrijke ploegen moeten verrichten, en dat heel de omgeving van de lijkenlucht verpest is.

De vorige week zijn aan het toezicht van de kruisers der bondgenoten nog drie donkergrijs geverfde Duitse schepen ontkomen en in Oostende binnengevaren. Het waren weer van die grote motorboten, die dienst doen als verkenners.

Inmiddels is de gezondheidstoestand in de stad nog goed. Maar de Duitsers hebben de meeste villas volkomen leeggehaald. Ook van hier worden piano's vervoerd naar de loopgraven. Doch mijn zegsman beweerde tevens, dat voor de kersttijd heel wat piano's, schoorsteengarnituren enz. door Duitse officieren als geschenken naar hun families zouden zijn gezonden. Aldus verhaalt ten minste deze Belgische vluchteling. In de gehele stad is geen huis vernield, behalve dan het Hotel Majestic, waarvan wij vroeger reeds gewaagden. Alle wijn uit de kelders der stad is opgeëist. De eigenaars mogen niet meer dan drie flessen voor zichzelf houden. Deze wijn wordt met citroensap en suiker vermengd en als glühwein geschonken om in de loopgraven de arme kerels daar in de nattigheid te verwarmen. Voor de wachtposten hier aan zee zijn barakken langs de duinen gebouwd.

Telkens worden in Oostende transporten Franse en Belgische krijgsgevangenen aangevoerd. De vorige week nog 500, die dan meest 's nachts doorgezonden worden naar Brugge.

De loopgraven van de Duitse linie zijn nu reeds op een drie uren afstand Oostende genaderd. Gewonden vertellen, dat hun front hier geleidelijk teruggedrukt wordt, op sommige dagen wel een honderd meter. Zij zijn vooral door marinematrozen bezet, die ter ere van hun kerstfeest allen een nieuw grijs uniform kregen. Het aantal doden aan de IJzer schatten de Duitsers op gemiddeld 1400 per dag.

Ook hier zou de stemming onder de Duitse troepen aanmerkelijk gezakt zijn. Zij staan nog altijd verwonderd over de sterkte van de

verbonden legers, van de Franse troepen vooral, en zij zouden overtuigd zijn, dat zij de IJzer hier niet zullen over komen. Bovendien worden zij ter hoogte van Westende voortdurend – mijn zegsman sprak van reeds enkele weken – dag en nacht van uit zee bestookt door het geschut van een verbonden eskader Franse en Engelse oorlogsschepen. Van Oostende uit ziet men het vuren van deze bodems en over Nieuwpoort heen de lichtsignalen, die telkens voor de kanonnen de schootsrichting aangeven. Haast dagelijks verkennen Duitse vliegers boven Oostende en Westende de posities.

Het rekvisiteren gaat onafgebroken voort tegen afgifte van bons, aan welke waarde de bevolking echter sterk twijfelt. Huis aan huis, van hofstede tot hofstede trekken Duitse officieren om de voorraden te onderzoeken. Zij stappen binnen, vragen: “Madam, hebt ge nog iets voor ons?” En wie dan de waarheid niet spreekt, wordt gestraft. Alle varkens, alle koebeesten, paarden enz. worden weggevoerd. Geen stuk koper laten zij in Oostende over. En vooral de grote koperen melkemma's van de boeren zijn een gezochte buit om in Duitsland te worden versmolten voor nieuwe schietvoorraad.

De prijzen van het zwarte brood zijn 55 centiemen per kilo, van een liter petroleum 1,25 F, van aardappelen 12 F de 100 kilo. Sedert tijden krijgt de bevolking geen brieven meer en geen kranten. Op een dag van de vorige week werden een vijfentwintig mannen gevangen genomen, die trachtten brieven te vervoeren.

Mijn Belgische zegsman vertelde tenslotte nog van een onaangenaam avontuur, dat de pastoor van het naburige Jabbeke is overkomen. Aan zijn pastorie meldden zich op een nacht twee Duitse officieren om onderdak. De pastoor wees hun de logeerkamer, maar zij verlangden – aldus werd mij verteld – zijn eigen slaapvertrek. Daar zouden ze alles doorzocht hebben en toen ze in de wastafellade een

revolver vonden, werd de pastoor aanstonds in de auto gezet en door de nacht als gevangene weggevoerd naar Brugge.

Op zijn avontuurlijke tocht door het bezette België was het mijn zegsman gelukt, vijfhonderd kleine medailles aan linten met de Belgische kleuren mee te nemen. Zijn plan was onder meer, om die over Engeland te gaan uitdelen onder de Belgische soldaten aan het front. De beeldenaar van koning Albert is er in gedrukt en de keerzijde draagt het inschrift: "Soldats, ma place est parmi vous sur le champ de bataille. – Nieuport, Octobre 1914."

Arnhem, 16 januari. Een hier verblijvende Antwerpenaar, die voor zaken in die stad was geweest en heden hier terugkeerde, deelde mij mede, dat gisteren de verschuldigde oorlogsschatting van 40 miljoen door de stad is betaald. Alles wat thans voor de Duitsers nodig is, wordt met contant geld betaald. Niemand behoeft meer bons in ontvangst te nemen. Enige officieren hebben eergisteren nog van hun recht gebruik gemaakt door bij Tietz verschillende meubelen, o.a. tien volledige bedden, te kopen voor de inrichting van hun kwartieren, samen voor ongeveer tienduizend frank, een en ander nog met bons betalend.

De verhouding tussen de inwoners van Antwerpen en de militairen is uiterlijk goed. Het aantal militairen is thans weer vrij groot. Het zijn meest oude landweermannen, van het front teruggekeerd. Over het algemeen maken deze mensen geen opgewekte indruk. Het is hun aan te zien, dat zij veel geleden hebben.

Vooraf door de toevoer van levensmiddelen uit Amerika is in Antwerpen geen gebrek. De onbemiddelden, en dat zijn er velen, krijgen alles van het comité tot steun. Handel is er nog niet, terwijl de industrie eveneens stilligt door gebrek aan grondstoffen. Alles wat daarvan nog voorradig was, is door de Duitsers opgeëist en

weggevoerd. Een kleine handel in diamanten is ontstaan in het café Mandel in de Pelikaanstraat, waar nu en dan Nederlanders, Oostenrijkers en Belgen samenkomen om stenen te kopen en te verkopen. Hoewel deze handel nog zeer bescheiden is, werden in de laatste tijd toch enkele keren zeer mooie stenen verhandeld.

Van Franse zijde.

De Franse legatie te 's Gravenhage maakt het volgende communiqué betreffende de krijgsverrichtingen openbaar.

De 14e januari hebben van de zee tot de Leie geschutgevechten plaats gehad, soms vrij hevige. Wij zijn nabij Lombardsijde en Beselare vooruitgekomen.

Van de Limburgs-Belgische grens.

Men meldt ons uit Maastricht:

Enige dagen geleden brachten de kranten het bericht, dat op de vaart van en naar Luik alleen stoomboten werden toegelaten.

De feiten bewijzen het tegendeel. Wel is de scheepvaart in vergelijking met normale tijden zeer gering, maar elke dag worden in de sluis te Maastricht schepen geschut, die van België komen of naar België gaan. De laatste zijn meestal leeg en ze komen geladen terug. Het zijn voornamelijk steenkolen, cokes en stenen, die zij meebrengen. Maar gisteren kwam een stoomboot met ijzer, die hier te Maastricht werd gelost. De steenkolen, die tot nu toe kwamen, waren voor een klein gedeelte voor Nederland. Enkele schepen waren echter bestemd voor Bree in de Kempen en zelfs voor Turnhout. Van een der schippers, een Hollander, die met een schip stenen uit België kwam, vernam ik, dat de scheepvaart van de zijde

der Duitsers geen moeilijkheden ondervond, als de passen der personen aan boord maar goed in orde waren.

Van de Zeeuwse grens.

Men schrijft ons uit Koewacht:

In de laatste dagen komen hier 's avonds Belgische vluchtelingen over de grens. De meesten komen uit Brussel en behoren tot de gegoede stand. Zij blijven hier gewoonlijk logeren en vertrekken de volgende dag naar Engeland of Holland. Hoe die mensen nog steeds over de grens komen, is voor velen een raadsel, zo goed is de grens langs alle zijden afgezet. Het aantal behoeftige vluchtelingen neemt hier ook met de dag toe, waarom het comité besloten heeft weer geregelde uitdelingen van levensmiddelen te houden. In de Belgische grensdorpen heerst nog steeds gebrek aan brood en petroleum, doch de mensen kunnen niet meer hier komen om deze waren aan te kopen. Deze week is de Duitse generaal-majoor met zijn staf er geweest om de afsluiting der grenzen in ogenschouw te nemen.

Aan de grens van Zeeuws-Vlaanderen.

Men schrijft ons:

Vandaag heb ik een fietstocht gemaakt langs de grens van westelijk Zeeuws-Vlaanderen. Eerst naar Heille tot de versperring, die zoals ik enige dagen geleden reeds heb gemeld, door de uhlanen, die zondag te Middelburg zijn aangekomen, hier is aangebracht. Niemand zonder pas van de commandant van Middelburg kan hier in noch uit. De Duitse schildwachten hadden strenge orders ontvangen. Ze mochten met niemand spreken, ook niet met de Hollanders, een bevel, waaraan ze zich niet schenen te willen houden. Een Middelburgse boer mengde zich in het gesprek, en vertelde dat de uhlanen zijn paarden uit de stal hadden gejaagd, om er hun eigen

dieren in te plaatsen. Nu had hij zijn paarden over de grens gebracht en in de tijdelijke stal geplaatst, die de Middelburgers voor hun koeien op Hollands gebied hebben opgericht. De boer mocht nu niet terug naar Middelburg, maar moest aan deze kant van de versperring blijven. En hoe hij ook tegen de Duitsers argumenteerde en redeneerde, dat het toch hun schuld was, dat hij op Hollands gebied was, het hielp niets. Hij kwam er niet door. “Maar”, zegde een der twee schildwachten, “de posten staan ver van elkaar”. Deze aanwijzing stelde het Middelburgse boertje tevreden. Toch is het nog niet zo gemakkelijk tussen de wachten door te sluipen, want nog gisteravond is er op iemand, die ook over de grens trachtte te komen, geschoten.

Op de weg aan Zeeuwse zijde stond een wagen met steenkolen. “Limburgse steenkolen”, zoals de eigenaar beweerde. “Hier sta ik nu al een paar dagen. Ze zijn bestemd voor de Middelburgers, die gebrek aan alles hebben. De Hollandse commandant vindt het goed, dat ik ze uitvoer. Maar die Duitse commandant is zo kortaf en wil niet hebben, dat ik ze daarheen breng. Al driemaal heb ik hem gesproken. De laatste maal was hij boos en riep direct: “Geen Hollanders hier. Weg! Het zal niet gebeuren.” Ik zal nu proberen over een andere weg de kolen binnen te krijgen. De man is zo kortaf. Er is niets met hem te beginnen.

Ik fietste verder langs een slijkerige binnenweg naar Eede. Ik wist, dat er over de grens van Zeeuws-Vlaanderen veel gesmokkeld werd. Hier zag ik de wegen, waarlangs de smokkelaars hun waren vervoeren. Over de slootjes langs de grens lagen planken, ja, hier en daar waren dammen opgeworpen, waarover zij 's nachts sluipen. Ik kwam te Eede op de weg, waarlangs de tram naar Strobrugge loopt. Nog een uur geleden was hier een nieuwe Duitse wacht gekomen. Het waren mannen van de 52^e brigade infanterie van de Wurtembergse Landstorm. Deze mannen dragen op de pet een kruis met het

sprekende devies: Furchtlos und treu (onversaagd en trouw). Nog gisteren kon men tot in Strobrugge komen, tot de gesprongen brug over de Leopoldsvaart. Sedert hedenmorgen was zulks niet meer mogelijk. Dit ondervond ook de vertegenwoordiger van een geïllustreerd weekblad, die tevergeefs poogde de Duitse wacht te passeren. Ik vernam van de schildwacht het voor hen verblijdende nieuws, dat gisteren 1700 Fransen te Nieuwpoort gevangen waren genomen. "De commandant heeft het verteld" en dit was voor hen voldoende om elke twijfel aan de waarheid op te heffen.

Ik ging verder. Langs een binnenweg kwam ik voorbij de burgemeester van Eede, op wiens erf vele vaten petroleum lagen, die door de commiezen, marechaussees en militairen in beslag zijn genomen. Ik fietste een boer achterop, een Hollander, die met een petroleumkan in de hand, moeizaam over de modderig weg vooruit kwam. Hij vertelde mij, dat hier overal gebrek is aan petroleum. De wagen van de Automaat zou om half een bij de volgende wachtpost komen. Na enige minuten fietsen kwamen we daar aan. Velen hadden er zich verzameld, elk gewapend met een kan. Ja, het petroleumvraagstuk vormt als onderdeel van de gehele proviandering van onze grensbewoners, een moeilijk vraagstuk voor onze overheid. Maar hoe dit ook zij, de Hollandse grensbewoners krijgen per slot van rekening toch nog eten.

Veel ellendiger is het met de mensen gesteld, die tussen de Nederlandse grens en de Leopoldsvaart wonen. Over de grens mag niets vervoerd worden. De Hollandse grenswacht is verplicht zulks te beletten, hoe moeilijk het menigeen ook valt, die arme Belgen het hoognodige, dat men over de grens wil brengen, te onthouden. Aan de andere zijde de Leopoldsvaart, waar de Duitse schildwachten met uiterste gestrengheid niemand en niets doorlaten. "Hoe kan ik eten krijgen meneer?" zo sprak me een boer aan, die tien meter ongeveer van onze grens woont. "Ik heb niets meer, geen brood, geen spek,

geen tarwe: niets meer. Ook uit Holland kan ik niets krijgen.” Ik heb innig medelijden met de man, en met allen die in hetzelfde geval als hij verkeren. Ik beloofde hem een goed woordje te zullen doen bij de autoriteiten. En ik neem daarom deze gelegenheid te baat om de aandacht van het comité ter voorziening van levensmiddelen in de Belgische grensgemeenten op deze slachtoffers van de oorlog te vestigen. Deze mensen kunnen op gemakkelijk wijze van Holland uit gespaard blijven voor het ellendigste, dat de oorlog kan veroorzaken: hongersnood.

Ik ging verder en reed voorbij landerijen: waarop Hollandse boeren het zaad strooiden voor de volgende oogst. O, hoe weldadig werkt een dergelijke aanblik! De zaaier gaat uit om te zaaien, dacht ik. De boer hoopt in de herfst een voordelige oogst binnen te halen. Dat hoopten de boeren, die 50 meter verder wonen, op Belgisch gebied, ook. Helaas, voor hen zal de oogst dit jaar schraal zijn. Hun land is verwoest, vertrapt, gedeeltelijk tot kerkhof gemaakt voor duizenden jonge mannen. Wie weet ... Een kanonschot maakt aan mijn overpeinzingen een einde. Het geluid kwam van ver weg, uit de richting Diksmuide. Weg was mijn droom over de komende oogst!

Ik was te Moershoofde gekomen. Vlak bij de grens alhier staan de eerste huizen van het dorpje Sint Laureins. Evenals in de andere Belgische grensplaatsen wappert ook hier de Duitse vlag. In Sint Laureins, het dorpje dat in deze oorlog beroemd is geworden wegens de heldhaftige tegenstand, die de Belgische kapitein der lansiers Victor Nijssens met zestig man tegenover vierduizend Duitsers heeft geboden, zijn thans veertig doodskophuzaren en driehonderd Wurtembergse Landstormmannen. Ook deze Duitse mannen verlangden vurig naar het einde. Toch meende de doodskophuzaar die ik sprak dat Duitsland de oorlog moest winnen. “Wij hebben nog zoveel reserves. Als bewijs hiervoor haalde hij aan hetgeen een kameraad, die in Oost-Pruisen vocht, hem had geschreven. Men had

namelijk het lijk van een Russisch soldaat geopend en in de maag werd haver en modder gevonden. Dit was voor de doodskophuzaar voldoende om van hongersnood in Rusland overtuigd te zijn.

Op de terugweg zag ik de grensbewoners met de petroleumkannen nog steeds wachten op de wagen van de Automaat, die maar niet opdaagde. In Aardenburg gekomen, hoorde ik dat de wagen met petroleum heden niet naar de grens zou gaan en waarschijnlijk de eerstvolgende dagen ook niet. Het is een kwelling voor de Hollanders aan de grens van petroleum verstoken te zijn. En ook de meelvoorziening laat veel te wensen over ...

Men deelt ons mee, dat de ene trein per dag, die van heden af van Roosendaal naar Antwerpen zal lopen, naar nader is bepaald niet om 14 u 30, maar om 13 u 52 van Roosendaal zal vertrekken.